

सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन २०६४ का दफा ५(३), सूचनाको हक सम्बन्धी नियमावलीको नियम ३ अनुसार

प्रेषित सूचनाहरूका विवरण २०७९ माघदेखि २०७९ चैत्रसम्म

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
वनस्पति विभाग
थापाथली, काठमाडौं

विषय सूची

१. वनस्पति विभागको स्वरूप र प्रकृति.....	१
२. विभागको काम, कर्तव्य र अधिकार	१
३. निकायमा रहने कर्मचारी संख्या	२
४. निकायबाट प्रदान गरिने सेवा, सेवा प्रदान गर्ने शाखा र जिम्मेवार निकाय (नागरिक वडापत्र).....	४
५. निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी.....	५
६. निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी.....	५
७. प्रमुखको नाम र पद.....	५
८. सूचना अधिकारीको नाम र पद.....	५
९. ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिकाको सूची.....	५
१०.आम्दानी, खर्च तथा आर्थिक कारोवार सम्बन्धी अद्यावधिक विवरण.....	६
११.अघिल्ला आ.व. मा विभागबाट सञ्चालित कार्यक्रमहरुको विवरण.....	६
१२.विभागको Website.....	६
१३.विभागले प्राप्त गरेको वैदेशिक सहायता, ऋण, अनुदान, एवं प्राविधिक सहयोग, सम्झौता	७
१४.विभागले सञ्चालन गरेको कार्यक्रम र सो को प्रगति विवरण	७
१५.विभागमा परेको सूचना माग सम्बन्धि निवेदन र सो उपर दिएको विवरण.....	७
१६.सूचना प्रकाशन.....	७
१७.संगठन संरचना.....	९

१. वनस्पति विभागको स्वरूप र प्रकृति

वि.स. १९९४ सालमा वनस्पति स्रोतको जगेर्ना र प्रयोग गर्ने हेतुले वनस्पति फाँट र वनस्पति गोश्वाराको स्थापना भए पश्चात वनस्पति सम्पदाको सर्वेक्षण, पहिचान, प्रविधि विकास, संरक्षण एवं सम्बर्द्धन तथा दिगो विकास गर्ने प्रमुख उद्देश्यले वि.स.२०१६ सालमा स्थापना भएको वनस्पति विभागले विज्ञान प्रविधिको क्षेत्रमा अध्ययन, अनुसन्धान र विकासका विभिन्न चरणहरू पार गर्दै हालको अवस्थासम्म आइपुगेको छ। विगतको संगठन संरचना २०५५ मा सामान्य हेरफेर भई २०५७ सालदेखि पुनः सञ्चालनमा आएको थियो। पहिले वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय अन्तर्गत रही आएकोमा हाल नेपालको संविधानले प्रत्याभूत गरेको संघीय संरचना अनुरूप यस विभागको संगठन संरचना परिमार्जन भई वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत रही हाल सोही संरचना अन्तर्गत विभागका सम्पूर्ण तहका कर्मचारीहरू परिचालन गरी सफलतापूर्वक कार्य सञ्चालन हुँदै आएको छ।

नेपालमा पाइने वानस्पतिक स्रोतको विविधताको अन्वेषण, संकलन, पहिचान, नमूनाहरूको संरक्षण, अध्ययन, अनुसन्धान र तिनीहरूको स्वस्थानीय वा परस्थानीय संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने, तिनमा विद्यमान रासायनिक तत्वहरूको अध्ययन, अनुसन्धान, विश्लेषण, दिगो उपयोग, आयमूलक खेती प्रवर्द्धन गरी रोजगार सृजना गर्ने तथा औद्योगिकीकरणको लागि परामर्श सेवा प्रदान गरी देशको आर्थिक विकासमा टेवा पुर्‍यालउनर सामाजिक अवस्था उकास्न मद्दत गर्ने यस विभागको मुख्य उद्देश्य रहेको छ।

वनस्पति विभागबाट सृजित संस्थाहरू

- वि.स. २०२९ सालमा शाही औषधी लिमिटेड हाल नेपाल औषधी लिमिटेड
- वि.सं. २०३७ सालमा औषधि व्यवस्था विभाग
- वि.सं. २०३८ सालमा जडीबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी
- वि.सं. २०५० सालमा वनस्पति विभागको शाही औषधी अनुसन्धानशालालाई औषधी व्यवस्था विभागको एउटा कार्यालयका रूपमा खडा गरिएकोमा उक्त अनुसन्धानशाला हाल राष्ट्रिय औषधी प्रयोगशालाको रूपमा रहेको छ।

वनस्पति विभाग वन तथा वातावरण मन्त्रालयको मातहतमा रहेको छ। यस विभागको प्रमुखमा महानिर्देशकको नेतृत्व रहेको छ। २ वटा महाशाखाहरू र सो अन्तर्गत अन्य शाखाहरू, ३ वटा केन्द्रीय कार्यालयहरू र ७ वटा वनस्पति अनुसन्धान केन्द्रहरू रहेका छन्। प्रत्येक महाशाखाको प्रमुखको रूपमा सहसचिव (प्रा.) रहने व्यवस्था छ भने केन्द्रीय कार्यालयहरूमा उपसचिव (प्रा.) रहने व्यवस्था छ। यस विभागमा जम्मा ११६ जना कर्मचारीको दरबन्दी रहेको छ। यस विभाग अन्तर्गत ईलाम, धनुषा, मकवानपुर, सल्यान, बाकैँ, जुम्ला र कैलालीमा वनस्पति अनुसन्धान केन्द्रहरू रहेका छन्।

२. विभागको काम कर्तव्य र अधिकार

वैज्ञानिक अध्ययन तथा अनुसन्धानद्वारा वानस्पतिक स्रोतको पहिचान गरी प्रविधि विकासका माध्यमबाट तिनको स्वस्थानीय तथा परस्थानीय संरक्षण एवं व्यवस्थापन गर्ने र वनस्पति स्रोतको दिगो विकास गरी मुलुकको आर्थिक विकासमा टेवा पुर्‍याउन प्रयासरत यस विभागले निम्न कार्य क्षेत्रहरूमा केन्द्रित रही विभिन्न क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्दै आईरहेको छ।

- हर्वेरियम नमुनाहरू पहिचान, हर्वेरियम व्यवस्थापन र फलोरा प्रकाशन गर्ने।
- वनस्पति उद्यानहरूको वैज्ञानिक व्यवस्थापन गरी वंशाणुगत स्रोतको संरक्षण र विकासको लागि अध्ययन अनुसन्धानका साथै वनस्पति उद्यान सम्बन्धी विविध सेवा प्रदान गर्ने।
- मुलुकमा उपलब्ध जैविक विविधतालाई जैविक एवं संरक्षण प्रविधिहरूको माध्यमबाट दिगो विकासका उद्देश्यहरू हासिल गर्ने।
- शैक्षिक र संरक्षण उद्यानको व्यवस्थापन गर्ने।
- विभिन्न वनस्पतिहरूमा रहेका उपयोगी रासायनिक तत्वहरूको अध्ययन अनुसन्धान तथा विश्लेषणात्मक कार्य गर्ने।
- गैरकाष्ठ वन पैदावार लगायत विभिन्न वनस्पतिहरूमा निहित रासायनिक तत्वहरू र त्यसको सुक्ष्म जीव प्रतिरोधी गुणहरूको परीक्षण, प्रमाणिकरण र गुणस्तर निर्धारण गर्ने र सो सम्बन्धी सेवा प्रदान गर्ने।
- देशमा विद्यमान जडीबुटी स्रोतको वर्तमान स्थिति पत्ता लगाउन स्थलगत सर्वेक्षण गरी गुणात्मक र परिमाणात्मक विश्लेषण गर्ने।
- विभिन्न हावापानीमा पाईने उपयोगी जडीबुटीहरूको खेती प्रविधि विकास गर्न अनुसन्धानहरू गरी खेती प्रविधि विकास भएका

जडीबुटीहरूको प्रविधि हस्तान्तरण गर्दै जाने ।

- वनस्पति स्रोत सम्पदाका अध्ययन अनुसन्धानका लागि स्थापित केन्द्रीय एवं विभागका प्रयोगशालाहरूको समयानुकूल व्यवस्थापन तथा विस्तार गर्दै लाने ।
- वनस्पति स्रोत सम्बन्धी विभिन्न विधाहरूमा प्रचार प्रसार, तालिम तथा विशेषज्ञ एवं परामर्श सेवा प्रदान गर्ने ।

३. निकायमा रहने कर्मचारी संख्या

क्र.सं.	कर्मचारीको नाम थर	पद	सेवा	समूह	श्रेणी/तह	कार्यरत शाखा
१.	डा. राधा बाग्ले	महानिर्देशक	वन	ज.फ.	रा.प.प्र	
२.	श्री सरोज कुमार चौधरी	उप महानिर्देशक	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.प्र	व्यवस्थापन तथा विकास महाशाखा
३.	श्री रमेश बहादुर बस्नेत	वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.द्वि.	जडीबुटी प्रवर्द्धन तथा विकास शाखा
४.	डा. मधुशुदन थापा मगर	वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.द्वि.	बायोटेक्नोलोजी शाखा
५.	श्री संगिता स्वारं	वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.द्वि.	योजना तथा अनुगमन शाखा
६.	श्री ज्वाला श्रेष्ठ	वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.द्वि.	जैविक विविधता तथा साइटिस शाखा
७.	श्री अंजनी कुमार अधिकारी	वैज्ञानिक अधिकृत	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.द्वि.	गुणस्तर निर्धारण शाखा
८.	श्री संगिता शाह	वैज्ञानिक अधिकृत	स्वास्थ्य	फार्मसी	रा.प.द्वि.	बायोलोजिकल शाखा
९.	डा. सम्झना प्रधान	वैज्ञानिक अधिकृत	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.द्वि.	इन्डुमेन्ट शाखा
१०.	श्री राम सुन्दर साह	वैज्ञानिक अधिकृत	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.द्वि.	प्रचार प्रसार तथा डकुमेन्टेशन शाखा
११.	श्री शशिकला गौली	शाखा अधिकृत	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.तृतीय	प्रशासन शाखा
१२.	श्री जग्य प्रसाद रेग्मी	लेखा अधिकृत	प्रशासन	लेखा	रा.प.तृतीय	आर्थिक प्रशासन शाखा
१३.	डा. सीर्जना महर्जन	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	बायोटेक्नोलोजी शाखा
१४.	श्री मो. सज्जाद आलम	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	जडीबुटी सदुपयोग तथा पाइलट शाखा
१५.	श्री जनका पाठक	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	बायोटेक्नोलोजी शाखा
१६.	श्री दिनेश बराल	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	शहरी उद्यान विकास शाखा
१७.	श्री कृष्णराम भट्टराई	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	जडीबुटी प्रवर्द्धन तथा विकास शाखा
१८.	श्री कल्पना शर्मा ढकाल	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	जैविक विविधता तथा साइटिस शाखा
१९.	श्री राजेन्द्र कुमार डंगोल	मेकानिकल इन्जिनियर	इन्जि	मे.ई.ज.मे.ई.	रा.प.तृतीय	इन्डुमेन्ट शाखा
२०.	श्री प्रमेश बहादुर लाखे	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	बायोलोजिकल शाखा
२१.	श्री कृष्ण कुमार साह	सहायक अनुसन्धान अधिकृत	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.तृतीय	इन्डुमेन्ट शाखा
२२.	श्री मोनिका दाहाल	सहायक योजना अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	योजना तथा अनुगमन शाखा
२३.	श्री निशान्त श्रेष्ठ	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.तृतीय	प्रचार प्रसार तथा डकुमेन्टेशन शाखा
२४.	श्री प्रतिक्षा श्रेष्ठ	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	वन	बोटानी	रा.प.तृतीय	प्रचार प्रसार तथा डकुमेन्टेशन शाखा
२५.	श्री सुजित कुमार चौधरी	सहायक वैज्ञानिक अधिकृत	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.तृतीय	गुणस्तर निर्धारण शाखा
२६.	श्री मञ्जु कुमारी शर्मा	नायव सुब्बा	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.अनं.प्र	महानिर्देशकज्यूको सचिवालय
२७.	श्री सावित्री प्याकुरेल	नायव सुब्बा	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.अनं.प्र	व्यवस्थापन तथा विकास महाशाखा
२८.	श्री मुना कुमारी भण्डारी	लेखापाल	प्रशासन	लेखा	रा.प.अनं.प्र	आर्थिक प्रशासन शाखा
२९.	श्री कृष्णबाबु तिवारी	असिस्टेन्ट बोटानिष्टी	वन	बोटानी	रा.प.अनं.प्र	शहरी उद्यान विकास शाखा
३०.	श्री डम्बर सिंह साउद	असिस्टेन्ट बोटानिष्टी	वन	बोटानी	रा.प.अनं.प्र	जडीबुटी प्रवर्द्धन तथा विकास शाखा

क्र.सं.	कर्मचारीको नाम थर	पद	सेवा	समूह	श्रेणी/तह	कार्यरत शाखा
३१.	श्री कृष्णप्रसाद हुमागाई	असिष्टे न्ट केमिष्टस	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.अनं.प्र	जिन्सी व्यस्थापन शाखा
३२.	श्री चिन्तामणी बस्याल	असिष्टेन्ट केमिष्टस	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.अनं.प्र	इन्डुमेन्ट शाखा
३३.	श्री गंगा रिजाल	असिस्टेन्ट बोटानिष्टे	वन	बोटानी	रा.प.अनं.प्र	बायोटेक्नोलोजी शाखा
३४.	श्री रोमी महर्जन	असिष्टेमन्टकेमिष्टा	इन्जि	केमेष्ट्री	रा.प.अनं.प्र	गुणस्तर निर्धारण शाखा
३५.	श्री ज्ञान भक्त महर्जन	टा.ख.	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.अनं.द्वि	अनुसन्धान तथा योजना महाशाखा
३६.	श्री हरि प्रसाद पौडेल	खरिदार	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.अनं.द्वि	प्रशासन शाखा
३७.	श्री इनक कुमारी थापा मगर	खरिदार	प्रशासन	सा.प्र.	रा.प.अनं.द्वि	प्रशासन शाखा
३८.	श्री सुदर्शनराज पुडासैनी	फिल्ड असिस्टेन्ट	वन	बोटानी	रा.प.अनं.तृ	शहरी उद्यान विकास शाखा
३९.	श्री पुष्कर प्रसाद ढकाल	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन	सा.प्र.	श्रेणी विहिन	प्रशासन शाखा
४०.	श्री डिल्ली प्रसाद लम्साल	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन	सा.प्र.	श्रेणी विहिन	शहरी उद्यान विकास शाखा
४१.	श्री विना महर्जन	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन	सा.प्र.	श्रेणी विहिन	अनुसन्धान तथा योजना महाशाखा
४२.	श्री रुकमणी बूढाथोकी	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन	सा.प्र.	श्रेणी विहिन	व्यवस्थापन तथा विकास महाशाखा

४. निकायबाट प्रदान गरिने सेवा सेवा प्रदान गर्ने शाखा र जिम्मेवार निकाय (नागरिक वडापत्र)

क्र.सं.	सेवाका विवरण	आवश्यक प्रक्रिया	आवश्यक कागजातहरू	दस्तुर	समय	सम्पर्क राख्नुपर्ने शाखा/व्यक्ति	सेवा प्रदान गर्ने शाखा	उजुरी/गुनासो सुन्ने व्यक्ति र निजको फोन न.	कैफियत
१.	वनस्पति स्रोत सम्बन्धी सूचनामुलक सामग्रीहरूका वितरण एवं सूचना प्रवाह	सम्बन्धित व्यक्ति संस्थाले शाखामा सम्पर्क राख्नुपर्ने	संस्थागत भए संस्थाको पत्र	नि:शुल्क	यथाशिघ्र	प्रचार प्रसार तथा डकुमेन्टेशन शाखा प्रमुख/स.प्र.प्र.अ.	प्रचार प्रसार तथा डकुमेन्टेशन शाखा	उप महानिदेशक ५३५११७१	
२.	वनस्पति सम्बन्धी प्रकाशनको विक्री वितरण			सामग्रीको मूल्य अनुसार	यथाशिघ्र	जिन्सी व्यवस्थापन शाखा प्रमुख	जिन्सी व्यवस्थापन शाखा	उप महानिदेशक ५३५११७१	
३.	जडीबुटीजन्य स्रोत तथा विस्तार सम्बन्धी जानकारी			नि:शुल्क	यथाशिघ्र	प्रचार प्रसार तथा डकुमेन्टेशन शाखा प्रमुख/स.प्र.प्र.अ.	जडीबुटी प्रवर्द्धन तथा विकास शाखा	उप महानिदेशक ४२५११६०	
४.	जैविक विविधता, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानूनबाट संरक्षित विरुवाका प्रजातिहरू, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी जानकारी			नि:शुल्क	यथाशिघ्र		जैविक विविधता तथा साइटिस शाखा	उप महानिदेशक ४२५११६०	
५.	टिस्युकल्चर प्रविधिबाट उत्पादित विरुवाहरू खेती परीक्षणका लागि वितरण	आवेदन वा सम्बन्धित संस्थाको पत्र	रितपूर्वकको निवेदन तथा नागरिकताको प्रमाणपत्र वा परिचय खुल्ने प्रमाणपत्र वा संस्थाको दर्ता नं. खुल्ने कागजात	नि:शुल्क	विरुवा तयार भएपछि शाखा प्रमुखबाट सम्पर्क गरिने		बायाटेक्नोलोजी शाखा	उप महानिदेशक ४२५११६०	विरुवा संख्या र रोप्ने ठाउँ खोल्नुपर्ने
६.	वनस्पति स्रोत र सम्पदा सम्बन्धी नीति योजना तथा कार्यक्रमका बारेमा जानकारी			नि:शुल्क	यथाशिघ्र		योजना तथा अनुगमन शाखा	उप महानिदेशक ४२५११६०	
७.	विभाग र मातहत कार्यालयहरूको कार्यक्रमहरूको कार्य प्रगतिको जानकारी			नि:शुल्क	यथाशिघ्र		योजना तथा अनुगमन शाखा	उप महानिदेशक ४२५११६०	
८.	विश्लेषण परीक्षण सेवा FTIR GCMS HPLC			५००/- १०००/- १२००/-	प्रयोगशालामा नमूना प्राप्त भएको मिति देखि ७ कार्य दिन भित्र	व्यवस्थापन तथा विकास महाशाखा	इन्स्ट्रुमेन्ट शाखा	उप महानिदेशक ५३५११७१	
९.	वाह्य स्रोतबाट माग भई आए अनुसार प्रशोधन सेवा उपलब्ध गराउन			प्रति मेशिनको प्रति घण्टा ५००/-	परिमाण हेरी ५ दिन देखि १ महिना सम्म	जडीबुटी सदुपयोग तथा पाइलट शाखा प्रमुख/स.प्र.प्र.अ.	जडीबुटी सदुपयोग तथा पाइलट शाखा	उप महानिदेशक ५३५११७१	
१०.	नेपाली विरुवामा अनुसन्धान अनुमति स्वदेशी/विदेशी (नेपालमा परीक्षण गर्ने) स्वदेशी/विदेशी (विदेशमा परीक्षण गर्ने)		वनस्पति विभागको "वनस्पति स्रोत अध्ययन अनुसन्धान कार्यविधि २०७०" को अनुसूची १ अनुसारको निवेदन तथा कागजपत्र	नि:शुल्क	१ सप्ताह	प्रचार प्रसार तथा डकुमेन्टेशन शाखा प्रमुख/स.प्र.प्र.अ.	जैविक विविधता तथा साइटिस शाखा	उप महानिदेशक ४२५११६०	मन्त्रालयको सहमति प्राप्त भएको ३ दिन भित्र
११.१	जडीबुटीका सूक्ष्मजीव विरोधी क्षमता (एन्टिमाइक्रोबियल) परीक्षण*	परीक्षण गर्नुपर्ने नमूना आवश्यक कागजातहरू सहित बुझाउने	- रितपूर्वकको निवेदन - विद्यार्थीको हकमा आवद्ध संस्थाको सिफारिस पत्र - परीक्षण फारम संलग्न गरेको हुनुपर्ने - संस्थाको हकमा निवेदन साथ संस्थाको दर्ता नं. एवं PAN/VAT नं. खुलेको प्रमाण पत्र संलग्न अथवा संस्थाको दर्ता नं. तथा PAN/VAT दर्ता नं. खुलेको लेटरप्याडमा निवेदन दिनुपर्ने	२,६००/-	नमूना प्राप्त भएको मिति देखि १२ कार्य दिन भित्र	व्यवस्थापन तथा विकास महाशाखा	बायालोजिकल शाखा	उप महानिदेशक ५३५११७१	सारतत्व परीक्षण गर्नुपर्ने भएमा नमूना न्यूनतम ३ ग्राम
११.२	जडीबुटीका सूक्ष्मजीव विरोधी क्षमता (एन्टिमाइक्रोबियल परीक्षण) Minimum Inhibitory Concentration / Minimum Bactericidal Concentration सहित			३,०००/-	नमूना प्राप्त भएको मिति देखि २० कार्य दिन भित्र				सारतत्व परीक्षण गर्नुपर्ने भएमा नमूना न्यूनतम ५ ग्राम
११.३	व्याक्टेरियाका टि.ए.भि.सि. (Total aerobic viable count of Bacteria)			८००/-	नमूना प्राप्त भएको मिति देखि २५ कार्य दिन भित्र				परीक्षण गर्नुपर्ने नमूनाको न्यूनतम १०० ग्रामको ३ वटा छट्टाछट्टै सिलबन्दी बट्टा/प्याकेट
११.४	दुग्दी र यिस्टका टि.भि.सि. (Total viable count of Yeasts & Moulds)			८००/-					
११.५	इस्चिरिचिया कोली परीक्षण (Escherichia coli test)			७००/-					
११.६	इन्टेरोब्याक्टेरियासी परीक्षण (Enterobacteriaceae test)			५००/-					
११.७	साल्मोनेल्ला परीक्षण (Salmonella Test)			९००/-					
१०.	सिजेन्ला परीक्षण (Shigella Test)			९००/-					
११.९	क्लोस्ट्रिडियम परीक्षण (Clostridium Test)			७००/-					
११.१	स्यूडोमोनास परीक्षण (Pseudomonas Test)			७००/-					
११.१	स्टाफाइलोकोकस अउरियस (Staphylococcus aureus Test)			८००/-					
१२.	राष्ट्रिय चाडपर्वहरूमा माग भई आए बमोजिम फूलका गमला आपूर्ति/सजावट गर्ने सरकारी निकायका विशिष्ट पाहुनाहरूको स्वागत सत्कारमा फूल, माला, गुच्छा, गमला, फुलदानी आपूर्ति गर्ने	आवेदन	सम्बन्धित निकायको पत्र	नि:शुल्क	पत्र प्राप्त भएपछि	शहरी उद्यान विकास शाखा प्रमुख	शहरी उद्यान विकास शाखा, सिंहदरवार	उप महानिदेशक ५३५११७१	फूल, माला, गुच्छा, गमला, फुलदानी उपलब्ध हुनुपर्ने दिनभन्दा २ दिन अगावै आवेदन दिनुपर्ने

५. निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी

सम्बन्धित शाखाबाट टिप्पणी उठाई सम्बन्धित महाशाखाबाट सिफारीस गरी महानिर्देशकज्यूबाट स्वीकृत गराउने । प्रत्येक कामसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण कागजात तथा विवरणहरू, सम्बन्धित शाखाका शाखा प्रमुखले तोकेको कर्मचारीको जिम्मामा रहनेछ र निजले ती अभिलेखहरू आफू कुनै कारणबाट शाखामा नरहने भए पन्जिका बनाई अनिवार्य रूपमा बुझाउनु पर्नेछ । हरेक शाखाबाट उठान भएका निर्णय फाइल तथा तत् सम्बन्धी कागजातहरूको सूची पंजिका बनाउन र व्यवस्थित गरी राख्ने जिम्मा तोकिएका फाँटवाला सहायक कर्मचारीको हुनेछ । निर्णय गर्ने तहबाट फाइल उपमहानिर्देशक हुँदा सम्बन्धित शाखामा पठाईन्छ । निर्णयका फाइल वा कागजात प्राप्त भएपछि शाखा प्रमुखले त्यसको जानकारी सरोकारवालालाई दिनुपर्नेछ । फाइल जिम्मा लिने कर्मचारी विदामा बसेमा वा अनुपस्थित रहेमा कसले जिम्मा लिने भन्ने कुरा शाखाका प्रमुखले लिखित रूपमा तोकिदिनुपर्नेछ । फाइल वा कागजातको जिम्मेवारी पाएका /लिएका कर्मचारी अन्यत्र सरुवा भए जानुपर्ने भएमा सरुवा भई आउने कर्मचारीलाई वा तोकिएको अन्य कर्मचारीलाई बरवुझारथ गर्नु पर्नेछ ।

६. निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी

सेवाग्राहीले उल्लेखित सेवा प्राप्त गर्न नसकेमा वा कुनै सुझाव भएमा महानिर्देशक वा उपमहानिर्देशक समक्ष लिखित वा मौखिक उजुरी गर्न सक्नेछन् । साथै विभागको उजुरी पेटिकामा लिखित उजुरी हाल्न सक्नेछन् ।

७. प्रमुखको नाम र पद

नाम - डा. राधा बाग्ले

पद - महानिर्देशक

फोन नं - ०१-५३५९९६९

ईमेल : radhawagle2000@yahoo.com

८. सूचना अधिकारीको नाम र पद

नाम - श्री निशान्त श्रेष्ठ

पद - सहायक वैज्ञानिक अधिकृत

फोन नं - ०१-५३६८२४६

ईमेल : nishanta.sth@gmail.com

९. ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिकाको सूची

- जडीबुटी खेती प्रविधि कार्यविधि, २०७५
- जडीबुटी विकासका लागि अनुदान सम्बन्धि कार्यविधि, २०७५
- सङ्कटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारलाई नियमन तथा नियन्त्रण गर्न बनेको ऐन, २०७४
- जडीबुटी एवं गैर काष्ठ वन पैदावार विकास नीति, २०६९
- वनस्पति स्रोत अनुसन्धान कार्यविधि, २०७० (पहिलो संशोधन २०७३)
- सुनाखरी संकलन तथा खेती विकास (कार्यविधि) निर्देशिका, २०६९
- जैविक सुरक्षा निर्देशिका, २०६२
- स्वदेशी शोभनीय वनस्पति अध्ययन अनुसन्धान कार्यविधि, २०७५
- स्व-स्थानीय तथा पर-स्थानीय वनस्पति संरक्षण कार्यविधि, २०७५
- राष्ट्रिय वनस्पति पुरस्कार कार्यविधि, २०७७
- जडीबुटी प्रशोधन केन्द्रको स्थापना तथा संचालन कार्यविधि निर्देशिका, २०७६
- जडीबुटीको व्यवसायिक खेती विस्तार कार्यविधि निर्देशिका, २०७७
- जडीबुटीहरूको खेती सम्भाव्यता पकेट क्षेत्र छनौट

१०. आम्दानी, खर्च तथा आर्थिक कारोवार सम्बन्धी अद्यावधिक विवरण

बजेट खर्च

क्र. सं.	ब.उ.शि.नं. तथा कार्यक्रमहरू	विनियोजन रकम	खर्च रकम रु.	कैफियत
१	३२९०२०११३ वनस्पति विभाग	६,९५,७६,०००।००	१,३६,२१,५३१।९२	
२	३२९०२१०१३ जडीबुटी विकास कार्यक्रम	१,६८,१३,०००।००	८,०५,१३५।००	
३	३२९०२१०३३ वनस्पति अनुसन्धान संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम	७४,१५,०००।००	१३,५३,९६६।००	
चालूतर्फको जम्मा		९,३८,०४,०००।००	१,५७,८०,६३२।९२	
४	३२९०२०११४ वनस्पति विभाग कार्यक्रम	५९,१०,०००।००	१०,४७,७०३।००	
५	३२९०२१०१४ जडीबुटी विकास कार्यक्रम	९९,००,०००।००	२,५९,९९९।००	
६	३२९०२१०३४ वनस्पति अनुसन्धान संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम	१,००,४५,०००।००	१,७१,५३३।००	
पूँजीगततर्फको जम्मा		२,५८,५५,०००।००	१४,७९,२३५।००	
कूल जम्मा		११,९६,५९,०००।००	१,७२,५९,८६७।९२	

११. अघिल्ला आ.व. मा विभागबाट सञ्चालित कार्यक्रमहरूको विवरण

आ.व. ०७८/०७९ को वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम तथा खर्च विवरण पूँजीगत तथा चालु

क्र. सं.	ब.उ.शि.नं.	कार्यक्रम/ आयोजना	विनियोजन रकम रु.	खर्च रकम रु.
१	३२९०२०११३	साधारण	७,४१,६१,०००।००	५,९८,५४,८६३।१५
४	३२९०२०११४	साधारण	८४,००,०००।००	५२,२१,९५२।००
२	३२९०२१०१३	जडीबुटी विकास कार्यक्रम	१,९७,३८,०००।००	१,५०,४८,८७२।००
५	३२९०२१०१४	जडीबुटी विकास कार्यक्रम	३,०६,००,०००।००	१,१०,४०,९१२।००
३	३२९०२१०३३	वनस्पति अनुसन्धान संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम	१,३७,३५,०००।००	१,१४,३९,०८२।००
६	३२९०२१०३४	वनस्पति अनुसन्धान संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम	१,२२,३१,०००।००	१,१३,८४,५७६।००
जम्मा			१५,८८,६५,०००।००	११,३९,९०,२५७।१५

१२. विभागको Website

www.dpr.gov.np

ईमेल: info@dpr.gov.np

१३. विभागले प्राप्त गरेको वैदेशिक सहायता ऋण, अनुदान, एवं प्राविधिक सहयोग सम्झौता

कुनै पनि सम्झौता/अनुदान प्राप्त नभएको।

१४. विभागले सञ्चालन गरेको कार्यक्रम र सो को प्रगति विवरण

१. जडीबुटी विकास कार्यक्रम

- ४३ वटा नमूनाको GCMS, FTIR र HPLC उपकरण मार्फत परीक्षण सेवा प्रदान गरिएको जम्मा १४५ वटा नमूनाहरूको विश्लेषण, प्रमाणीकरण, गुण नियन्त्रण तथा सिफारिस कार्य गरेको।
- ७ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्रहरूबाट २४,५२० जडीबुटी बिरुवा उत्पादन भएको।
- ४५ वनस्पति नमूनाहरूको PCR गरिएको।
- २ प्रजातिका वनस्पतिहरूको hydro distillation प्रक्रियाबाट essential oil extract गरी GCMS profiling गरिएको।
- गण्डकी प्रदेश अन्तर्गतको कास्की र मुस्ताङ जिल्लाका विभिन्न स्थानहरूमा *Dendrobium erriflorum* को Population Status अध्ययन गर्नुका साथै साईटिसमा सूचीकृत नेपालका अन्य वनस्पति प्रजातिहरूको प्राकृतिक अवस्थामा उपस्थितिको अध्ययन भएको।
- गण्डकी प्रदेशको बोटे र बागमति प्रदेशको राई समुदायमा रहेको वनस्पतिको परम्परागत ज्ञानको अभिलेखिकरण भएको।
- चिराइतो, सुगन्धकोकिला, रिछा, गुर्जो, बोझो, पाषणभेदको Quality Standards का विभिन्न Parameter हरूको परिक्षण भएको।
- Lutein, Curcumin र Anti- microbial cream तयारीका लागि प्रयोगशाला अध्ययन कार्य भईरहेको।
- सिलाजितको प्रविधि विकासका लागि अध्ययनका लागि प्रयोगशालामा विश्लेषणको कार्य भईरहेको।
- ७ जिल्लाका १३ विद्यालयहरूमा जडीबुटी संरक्षण, सम्बर्धन दिगो उपयोग विषयक कक्षा/जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन भएको।
- ६ उच्च प्रजातिको खेतिप्रशारण विधि अध्ययन तथा खेति प्रविधि विकास कार्यका लागि अध्ययन भएको।
- ७ प्रजातिका वनस्पतिहरूको hydro distillation प्रक्रियाबाट essential oil extract गरि reference chromatogram तयार गर्ने कार्य भएकोसाथै *Taxusmairei* र *Taxuswallichiana* को काभ्रेपालञ्चोक जिल्लाबाट 10-DAB III extraction र quantitative estimation को लागि ६ प्रकारका नमूना संकलन गरिएको।
- उद्यानमा नभएको ६७ प्रजातिका वनस्पतिहरूको संकलन तथा संरक्षण भएको।
- मकवानपुरमा भोटेलेहरा, सल्यानमा चिराइतो र काकरसिङ्गि र कैलालीमा लौठसल्ला प्रजातिहरूको स्व-स्थानीय संरक्षण कार्य भएको।
- Instrument Handling सम्बन्धी कर्मचारी दक्षता अभिवृद्धि तालिम सञ्चालन भएको।
- ४ वनस्पति अनुसन्धान केन्द्रहरू धनुषा-नीम, मकवानपुर-धसिङ्ग्रे, सल्यान-सुगन्धकोकिला र जुम्लामा सेतकचिनीको गुणस्तरिय विकासका लागि खेती प्रविधि अनुसन्धान कार्य सुरु भएको।
- ७ वटा जडीबुटी कृषक समूहहरूलाई जडीबुटी खेती सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको।

२. वनस्पति अनुसन्धान, संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम

- ३ वटा अर्किड प्रजातिहरूको टिप्पूकल्चर प्रविधि विकास अध्ययन भएको।
- २ वटा वनस्पति प्रजातिहरूमा फाइटोकेमिकल र सुगन्धित तेल अध्ययन भएको।
- ७४०८ हर्बेरियम नमूनाहरूको Digitization कार्य सम्पन्न गरिएको।
- ११ वनस्पति उद्यानमा ७९,७३५ वटा मौसमी शोभनीय फूल बिरुवा उत्पादन भएको।
- ११ वनस्पति उद्यानमा १७,८२६ वटा बहुवर्षिय शोभनीय बिरुवा उत्पादन भएको।

- ११ वनस्पति उद्यानहरूमा विभिन्न किसिमका ल्याण्डस्केप/जाति विशेष उद्यानहरू-शैक्षिक वाटिका , ट्याक्सोनोमिकल फेमिली गार्डेन, ईथनोबोटानिकल वाटिका, फ्लोरल क्लक, जलिय उद्यान, फर्न उद्यान, ईण्डेमिक, अल्पाइन र एक्जोटिक गार्डेन लगायतका थिमेटिक वाटिकाहरू व्यवस्थापन गरिएको। जसबाट १,८४,९११ आन्तरिक र १,००० बाह्य गरी जम्मा १,८५,८८४ आगन्तुकहरूले उद्यानमा पर्यापर्यटन तथा उद्यान सेवा प्राप्त गरेको।
- ३४ प्रजातिका वनस्पतिहरूको बीउ संकलन, प्रशोधन गरी फेनोलोजी अध्ययन भएको।
- पूर्वी नेपालको ५ प्रिमुला प्रजातिको अध्ययन कार्य गरिएको।
- *Allium wallichii* र *Piper longum* को Anatomical अध्ययन गरिएको।
- Advance Training Course on Plant Systematics सम्बन्धी कर्मचारी दक्षता अभिवृद्धि तालिम सन्चालन भएको।

३. वनस्पति विभाग

- कार्यालय संचालन तथा नियमित व्यवस्थापन भएको।

१५. विभागमा परेको सूचना माग सम्बन्धि निवेदन र सो उपर दिएको विवरण

निवेदन दिने संस्था/व्यक्ति	मागका सूचनाको विवरण	कारवाहीको विवरण
-	-	-

१६. सूचना प्रकाशन

- वनस्पति विभागबाट सञ्चालित अनुसन्धान कार्यका नतिजाहरूको प्रकाशन **Journal of Plant Resources** प्रकाशित गर्ने गरिएको र उक्त प्रकाशनलाई विभागको Website मा समेत राखेद गरिएको छ।
- वनस्पति विभागबाट सञ्चालित कार्यक्रम तथा गतिविधिहरूका जानकारी “वनस्पति स्रोत” त्रैमासिक समाचार पत्र मार्फत प्रदान गर्ने गरिएको र उक्त प्रकाशनलाई विभागको Website मा समेत राखे गरिएको छ।
- अन्य प्रचार प्रसार मूलक सामग्रीहरू leaflet, booklet, posters , वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन लगायतका प्रकाशित सामग्री वितरण गरिएको साथै विभागको Website मा समेत राखे गरिएको छ।

१७. संगठन संरचना

